

ФІЛОСОФСЬКІ КОНЦЕПЦІЇ:
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

DOI 10.33930/ed.2019.5007.42(10-12)-1
УДК 159.923.2:37.015.31] (045)

ТВОРЧІСТЬ ЯК НАЙВАЖЛИВІША УМОВА САМОРОЗВИТКУ ТА
СПОСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ
CREATIVITY AS THE MOST IMPORTANT COMPONENT OF PERSONALITY
DEVELOPMENT AND SELF-REALIZATION

Р. М. Богачев
Т. П. Руденко
Г. М. Костроміна

Актуальність теми дослідження. Однією з головних цінностей буття, людини є творчість. Суспільний, науково-технічний та культурний розвиток не можливий без діяльності творчих особистостей. Творча діяльність зорієнтована на створення нових матеріальних та духовних цінностей, вона відбувається на найвищому рівні та сприяє розвитку емоційної та інтелектуальної сфер особистості. У творчості розкриваються її сутнісні сили, такі як здібності, вміння, знання, відбувається розвиток її духовного світу.

Постановка проблеми. Проблема формування цілісної особистості та визначення питання творчості як основи розвитку особистості в суспільстві, пошук шляхів розкриття творчого потенціалу та можливостей для її самореалізації є актуальною соціально-філософською проблемою, яка потребує всебічного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі творчості, її природі, формуванню та розвитку творчих здібностей, мислення присвячено багато досліджень як вітчизняних так і зарубіжних авторів. Зокрема, психологію творчості вивчали Н. Карпенко, В. Клименко, М. Максименко, В. Маригодов, В. Моляко, В. Роменець, О. Туриніна, Н. Ханецька тощо.

Творчість як соціально-філософський феномен розглядається у роботах В. Моляки, Б. Новікова, І. Волощука, В. Холоденко.

Проблему творчості досліджували й

Urgency of the research. Creativity is one of the main values of human being, social, scientific, technical and cultural development is not possible without the activity of creative personalities. Creative activity is focused on the creation of new material and spiritual values, it occurs at the highest level and promotes the development of emotional and intellectual spheres of personality. Her essential forces, such as abilities, skills, knowledge, development of her spiritual world, are revealed in his work.

Target setting. The problem of forming a holistic personality and determining the question of creativity as a basis for the development of personality in society, the search for ways to disclose creative potential and opportunities for its self-realization is a topical socio-philosophical problem that requires comprehensive scientific research.

Actual scientific researches and issues analysis. The problem of creativity, its nature, formation and development of creative abilities, thinking is devoted to many studies of both domestic and foreign authors. In particular, the psychology of creativity was studied by N. Karpenko, V. Klimenko, M. Maksimenko, V. Maryhovov, V. Molyako, V. Romenets, O. Turinin, N. Khanetska and more.

Creativity as a socio-philosophical phenomenon is considered in the works of V. Molyako, B. Novikov, I. Voloshchuk, V. Kholodenko.

Foreign scientists also investigated the

зарубіжні науковці: Дж. Гілфорд, Т. Рібо, П. Торренс, Р. Стернберг, Б. Хеннеси, К. Юнг, та інші. Творчість як важлива потреба самореалізації людини є темою досліджень А. Маслоу, К. Роджерса.

Розвиток особистості та її самореалізація у сучасному соціально-культурному просторі привертають увагу сучасних науковців. Роботи в яких розглядається вплив на розвиток особистості виховання, освіти та соціально-культурного середовища в цілому належать В. Андрущенко, М. Михальченку, Б. Новікову.

Постановка завдання. У межах даного дослідження необхідно розглянути специфіку творчості, саморозвиток в історичному контексті, проаналізувати творчість у поглядах сучасних науковців, розкрити особливості творчої діяльності та визначити роль творчості у розвитку та самоактуалізації особистості у суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Головною ознакою творчості є створення нових цінностей матеріальної та духовної культури. Сучасні науковці, досліджуючи творчість, використовують два основні підходи, один з яких розглядає творчість як діяльність, в результаті якої створюється новий продукт, що має суспільну цінність, а другий підхід визначає творчість як засіб самореалізації людини.

Саморозвиток людини викликав увагу ще філософів стародавнього світу. Розвитком як фізичних, так і духовних, інтелектуальних здібностей людини цікавилися античні філософи, такі як, Демокрит, Сократ, Платон, Аристотель, які вважали, що саморозвиток є основною метою людського життя. Творчість в античності розглядається в аспекті божественного, як творення космосу та людського – ремесло, мистецтво, де творчість втілена в предметно-практичну діяльність.

Тома Аквінський, Аврелій Августин, Еразм Роттердамський, Дж. Бруно, Б. Спіноза пов'язували саморозвиток з необхідністю вдосконалення духовних сил людини. Доба Відродження втілює ідею, що людина є майстром і скульптором самої себе, а пізнання є

problem of creativity: J. Guilford, T. Ribo, P. Torrens, R. Sternsberg, B. Hennes, K. Jung, and others. Creativity as an important need for human self-realization is a topic of research by A. Maslow, K. Rogers.

The development of personality and its self-realization in the modern socio-cultural space attract the attention of modern scientists. Work in which the influence of education, education and socio-cultural environment is considered as a whole, V. Andrushchenko, M. Mikhalchenko, B. Novikov belong to the development of personality

The research objective. Within the framework of this study, it is necessary to consider the specificity of creativity, self development in the historical context, to analyze creativity in the views of modern scientists, to reveal the features of creative activity and to determine the role of creativity in the development and self-actualization of personality in society.

The statement of basic materials. The main feature of creativity is the creation of new values of material and spiritual culture. Modern scientists, when exploring creativity, use two basic approaches, one of which views creativity as an activity that creates a new product that has social value, and the second approach defines creativity as a means of self-realization of man.

The self-development of man has caused the attention of the philosophers of the ancient world. The development of both physical and spiritual, intellectual abilities of man were interested in ancient philosophers, such as Democritus, Socrates, Plato, Aristotle, who believed that self-development was the main purpose of human life. Creativity in antiquity is considered in the aspect of the divine, as the creation of cosmos and human-craft, art, where creativity is embodied in subject-practical activity.

Thomas Aquinas, Aurelius Augustine, Erasmus Rotterdam, J. Bruno, B. Spinoza linked self-development with the need to improve human spiritual forces. The Renaissance embodies the idea that man is a master and sculptor himself, and knowledge is an act of individual creativity.

For representatives of German classical

актом індивідуальної творчості.

Для представників німецької класичної філософії Г. Гегеля, І. Канта, Ф. Шеллінга саморозвиток є свободою вибору. У Н. Бердяєва творчість є вищим виявом духовної сутності людини. Г. Сковорода через принцип "спорідненості", розглядає умови для розвитку творчих здібностей людини.

Безперечно, центром творчості є сама особистість, без якої неможлива творча діяльність. Особистість має знання й уміння, здібності, мотивацію завдяки яким вона має можливість створити новий, унікальний продукт. А для розкриття й розширення творчих можливостей, особистості необхідно мати розвинену уяву, інтуїцію, творче сприймання, креативне мислення та мотивацію до діяльності, в процесі якої вона зможе себе самоактуалізувати.

Саморозвиток, самореалізація особистості, цілісність складових її індивідуальності є наслідком і умовою творчої діяльності, а вироблення соціально значущих цінностей сприяє підвищенню рівня соціальної зрілості особистості. Отже, можна говорити про взаємообумовленість творчої діяльності і самореалізації особистості у суспільстві.

Висновки. Творчість одна з головних цінностей людського буття, вона є здатністю самовираження кожної особистості.

У процесі життєдіяльності людина через різні соціальні практики змінює навколишній світ на умови та засоби свого саморозвитку, вона стверджує себе у світі, виступає суб'єктом різних видів діяльності.

У творчості поєднуються особистість і суб'єкт діяльності. Діяльність має соціальну спрямованість від якої залежить особистісний зміст творчості. Завдяки діяльності особистість організовує простір свого буття у культурі.

Ключові слова: Творчість, духовна сутність людини, творче мислення, творча діяльність, самореалізація особистості, самопізнання, самовираження.

philosophy G. Hegel, I. Kant, F. Schelling Self-Development is a freedom of choice. In N. Berdyaev, creativity is a higher manifestation of the spiritual essence of man. G. Skovoroda, because of the principle of "affinity", considers the conditions for the development of human creative abilities.

Undoubtedly, the center of creativity is the personality itself, without which creative activity is impossible. Personality has knowledge and skills, abilities, motivation through which it has the opportunity to create a new, unique product. And in order to reveal and expand creative opportunities, personality, it is necessary to have a developed imagination, intuition, creative perception, creative thinking and motivation for the activity in which it can self-actualize itself.

Self-development, self-realization of personality, integrity of the components of its individuality is a consequence and condition of creative activity, and the development of socially significant values contributes to improving the level of social maturity of the individual. Therefore, we can talk about the interdependence of creative activity and self-realization of personality in society.

Conclusions. Creativity is one of the main values of human being, it is the ability of each personality.

In the process of life, a person changes the outside world through different social practices to the conditions and means of his self-development, he affirms himself in the world, acts as a subject of various activities.

The work combines the personality and the subject of activity. Activity has a social orientation on which the personal content of creativity depends. Thanks to the activity, the person organizes the space of his being in culture.

Key words: Creativity, spiritual essence of man, creative thinking, creative activity, self-realization of personality, self-knowledge, self-expression.

Актуальність теми дослідження. Однією з головних цінностей буття людини є творчість. Суспільний, науково-технічний та культурний розвиток не

можливий без діяльності творчих особистостей. Творча діяльність зорієнтована на створення нових матеріальних та духовних цінностей, вона відбувається на найвищому рівні та сприяє розвитку емоційної та інтелектуальної сфер особистості. У творчості розкриваються її сутнісні сили, такі як здібності, вміння, знання, відбувається розвиток її духовного світу.

Прискорений темп сучасного життя, інформатизація всіх сфер життєдіяльності людини, процеси глобалізації, кризові явища в суспільстві потребують від сучасної людини уміння швидко реагувати на суспільні виклики. А переваги в цьому має творча особистість, яка здатна критично мислити, вирішувати поставлені задачі та діяти ефективно в складних та непередбачуваних ситуаціях.

Відповідно, існує об'єктивна потреба в активному розвитку творчих можливостей кожної людини, яка своєю діяльністю буде сприяти суспільному розвитку та утверджувати високу моральну відповідальність за свої дії.

Постановка проблеми. Проблема формування цілісної особистості та визначення питання творчості як основи розвитку особистості в суспільстві, пошук шляхів розкриття творчого потенціалу та можливостей для її самореалізації є актуальною соціально-філософською проблемою, яка потребує всебічного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі творчості, її природі, формуванню та розвитку творчих здібностей, мислення присвячено багато досліджень як вітчизняних так і зарубіжних авторів. Зокрема, психологію творчості вивчали Н. Карпенко, В. Клименко, М. Максименко, В. Маригодов, В. Моляко, В. Роменець, О. Туриніна, Н. Ханецька тощо.

Творчість як соціально-філософський феномен розглядається у роботах В. Моляки, Б. Новікова, І. Волощука, В. Холоденко.

Проблему творчості досліджували й зарубіжні науковці: Дж. Гілфорд, Т. Рібо, П. Торренс, Р. Стернберг, Б. Хеннеси, К. Юнг, та інші. Творчість як важлива потреба самореалізації людини є темою досліджень А. Маслоу, К. Роджерса.

Розвиток особистості та її самореалізація у сучасному соціально-культурному просторі привертають увагу сучасних науковців. Роботи в яких розглядається вплив на розвиток особистості виховання, освіти та соціально-культурного середовища в цілому належать В. Андрущенко, М. Михальченку, Б. Новікову.

Постановка завдання. У межах даного дослідження необхідно розглянути специфіку творчості, саморозвиток в історичному контексті, проаналізувати творчість у поглядах сучасних науковців, розкрити особливості творчої діяльності та визначити роль творчості у розвитку та самоактуалізації особистості у суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Головною ознакою творчості є створення нових цінностей матеріальної та духовної культури. Сучасні науковці, досліджуючи творчість, використовують два основні підходи, один з яких розглядає творчість як діяльність, в результаті якої створюється новий продукт, що має суспільну цінність, а другий підхід визначає творчість як засіб самореалізації людини. Звичайно, важливою є діяльність людини, результати якої примножують суспільні цінності, але не менш важливим є розвиток самої особистості, яка в процесі творчої діяльності себе самостверджує, розкриває свої сутнісні сили, такі як здібності, вміння, знання, мотивацію до творчої діяльності.

Саморозвиток людини викликав увагу ще філософів стародавнього світу. Розвитком як фізичних, так і духовних, інтелектуальних здібностей людини цікавилися античні філософи, такі як, Демокрит, Сократ, Платон, Аристотель, які вважали, що саморозвиток є основною метою людського життя. Головна ідея філософії Сократа – пізнати самого себе, людина постає головною темою його роздумів. Творчість в античності розглядається в аспекті божественного, як творення космосу та людського – ремесло, мистецтво, де творчість втілена в предметно-практичну діяльність. Ідеї стародавнього індійського мислення мали на меті вироблення такої поведінки людини, яка б усувала страждання та узгоджувалася з моральними законами. Моральні засади людських взаємин, виховання були у центрі уваги давньокитайської філософії.

Тома Аквінський, Аврелій Августин, Еразм Роттердамський, Дж. Бруно, Б. Спіноза пов'язували саморозвиток з необхідністю вдосконалення духовних сил людини. Т. Аквінський особливу роль відводив творчості у піднесенні релігійних почуттів людини, наближені їх до Бога. Підкреслюється роль божественного у творенні світу та самої людини, але якщо людина створена за образом і подобою божою, то вона також має здатність творити, але її діяльність залежить від Творця. При цьому, як зазначає філософ, керуючись вільним вибором, людина здатна обирати діяльність, а її поведінка повинна обумовлюватися моральною відповідальністю. На думку Еразма Роттердамського, сама природа створила людину здатною творити світле й прекрасне.

Доба Відродження втілює ідею, що людина є майстром і скульптором самої себе, а пізнання є актом індивідуальної творчості. Формується постать людини-творця, а ідея творчості набуває універсального значення. Надається перевага практичній та теоретичній діяльності, хоча багато митців цієї доби, приділяли посиленій інтерес до різних форм художньої творчості. Прослідковується тенденція зміщення акцентів до розгляду самого творчого процесу та його суб'єкта, який розуміється як новий творчий центр поруч із вже існуючим – Богом.

Потяг людини до досягнення зовнішнього та внутрішнього світу є потребою у творчій діяльності, за Ф. Шлегелем, буття людини є творчість, "гра життя". Для представників німецької класичної філософії Г. Гегеля, І. Канта, Ф. Шеллінга саморозвиток є свободою вибору. Г. Гегель наголошує на історично-культурних основах творчої рефлексії, розглядає кожний наступний рівень утворення нового знання як новий етап розвитку. На думку мислителя, творча здатність знаходиться у сфері позасвідомого, абстрактного, а саме, "Абсолютного духу". Розглядаючи духовну культуру людства він виділяє індивідуальну та суспільну свідомість, говорить, що Абсолютною ідеєю є "вічна творчість". За Г. Гегелем, культура є способом, який дозволяє особистості творити у світі, при цьому він підкреслює перевагу ідеального над матеріальним, ідеальне переважає в творчій діяльності людини. Творчу здатність суб'єкта розглядає Й. Фіхте, він наголошує на рефлексії суб'єкта над самим собою та визначає, що діяти він повинен у відповідності за своєю сутністю, тобто способом буття суб'єкта є діяльність, основою якої є самопізнання своєї суті, що дозволяє особистості, як суб'єкту діяльності перетворювати дійсність та творити світ свого буття. За Ф. Шеллінгом, головна роль у розвитку творчих здібностей належить освіті. На його думку необхідно створювати таку систему освіти, яка б сприяла розвитку науково-творчих інтересів кожного, людина здатна себе проявити, а розвиток її творчих здібностей потребує відповідних умов.

Вищим проявом людської діяльності, на думку А. Шопенгауера, є художня творчість, для якої є характерним інтуїтивне відчуття у творчому процесі. Як зазначає філософ, людині необхідно мати злет творчої думки всередині себе, він підкреслює, що стан самотності притаманний творчій особистості і визначає, що генії насолоджуються самотністю і мають здатність черпати з неї сили для реалізації творчих задумів [11]. Для людини важливо знаходити час для усамітнення, це дає можливість для розмірковування, мрійливості, пошуку сенсу, розуміння себе, що також є джерелами творчості. На інтуїції наполягає А. Бергсон, у нього вона є відчуженість, яка зливається з самим актом творчості. Він говорить про те, що навколишній світ є носієм маси можливостей для людини, які вона може використати у творчій діяльності.

Безперервне творення людиною нових цінностей обумовлене самим існуванням людини. У Н. Бердяєва творчість є вищим виявом духовної сутності людського буття. Г. Сковорода через принцип “спорідненості”, розглядає умови для розвитку творчих здібностей людини, самопізнання та саморозвиток у філософа є шляхом до “істини”, а пізнання “можливе тільки через людину” [8, с. 312]. Головним для людини повинно бути пізнання її внутрішнього світу, яке можливе завдяки серцю. У своєму серці, як говорить Г. Сковорода, людина може знайти основу пізнання і життя, серце виступає “інструментом цього пізнання”. Згідно з твердженнями філософа, людина здатна реалізувати закладені в ній природою творчі можливості, шляхом самопізнання, спілкуючись з іншими та ведучи розмови з собою про “душевний світ” [8, с. 312]. Привертає увагу те, що філософ підкреслював величезні можливості пізнавальної діяльності людини, він вважав, що від природи людині притаманні творчі здатності, які вона має розвинути.

Безперечно, центром творчості є сама особистість, без якої неможлива творча діяльність. Людина усвідомлено перетворює навколишній світ, пізнаючи та освоюючи його, вона створює соціально-культурний простір, і чим більше у людини можливостей змінювати світ, тим більше вона здатна виразити себе, а творча діяльність стає способом її самовираження [9].

Творчість онтологічно притаманна буттю людини, вона є специфічною формою її діяльності, і в першу чергу це духовна діяльність. Людина осягає навколишній світ і намагається його осмислити, організувати та взаємодіяти з ним. Так, у процесі діяльності вона осягає межі своєї самостійності, але для неї є важливим не тільки окреслення меж власного існування, які визначаються у процесі її взаємодії зі світом, а головним є те, що людина здатна вийти за ці межі, вона є відкритою світові й для неї відкривається новий простір існування. Вона є суб'єктом життєтворчості.

У процесі творчої діяльності відбувається взаємодія суб'єкта та об'єкта творчості, в результаті якої здійснюється перетворення об'єкта і саморозвиток суб'єкта. Особистість має знання й уміння, здібності, мотивацію завдяки яким вона має можливість створити новий, унікальний продукт. Творчі здібності особистості є “ресурс у вічному поєдинку зі створеним нами самими світом і з самими собою” [5, с. 7]. А для розкриття й розширення творчих можливостей, особистості необхідно мати розвинену уяву, інтуїцію, творче сприймання, креативне мислення та мотивацію до діяльності, в процесі якої вона зможе себе самоактуалізувати. Важливою є творча активність особистості, яка тісно пов'язані з творчою обдарованістю, що полягає у “наявності можливостей особистості організувати творчий процес та виробляти для цього індивідуальні вміння та засоби” [10, с. 23].

“Творчість в уявній парадигмі пов’язана з процесами комбінаційної гри і відкриття”, а відкриття є необхідною умовою творчості [3, с. 10]. Важливе значення, як зазначає В. Моляко, має творче сприймання, “говорючи про творче сприймання, ми орієнтуємось на такі два основних варіанти його прояву: це сприймання нового предмета, коли творчість, так би мовити, повинна проявитись обов’язково, або ж віднайдення при сприйманні чогось невідомого нових елементів, ознак” [1, с. 12]. За С. Сисоевою, між креативністю та такими рисами особистості, як схильність до самоактуалізації, імпульсивність, відкриття нового, оригінальність, широта інтересів існує взаємозалежність [8, с. 130].

Творчість і є самореалізацією особистості, саме, в творчій діяльності особистість здатна розкрити свої здібності, самореалізуватися. Це також підкреслює Н. Карпенко, “про справжні творчі можливості конкретної людини можна говорити лише на основі здійсненої діяльності” [4, с. 194]. Коли особистість стає суб’єктом життя, тобто опредметнює свої сутнісні сили в різноманітній соціальній діяльності, відбувається її самореалізація у суспільстві. Творчість є не тільки здатністю особистістю виконувати діяльність на найвищому рівні, а здатність до перетворення та всебічного розвитку. На думку В. Холоденко, “найважливішими умовами розвитку та самореалізації людини є самопізнання і самооцінка” [10, с. 24]. Творчість є “найбільш розвинена форма розвитку”, це – “здійснення гуманізму і єдина умова буття дійсного гуманізму у формі практичної всезагальності”. Творчість – це “корисне здійснення блага через істину у красі” [6, с. 10].

Творчість не є елітарною здатністю окремого індивіда, вона відповідає об’єктивній сутності людини. На розвиток творчих здібностей людини значний вплив здійснює сімейне виховання, саме в сім’ї людина отримує перший соціальний досвід, важливе значення має освіта. Головною складовою у формуванні творчих здібностей є навчання, в контексті якого виступає мораль. Становлення цілісної особистості відбувається у процесі навчання, виховання, де вона набуває духовних, моральних якостей.

У творчості розкриваються інтелектуальні здібності людини, які втілюються у практичну діяльність, а її оцінкою є суспільне призначення. За допомогою творчості розкриваються досягнення людини та визнається їх значущість. Велика увага приділяється особистості як суб’єкту матеріальної і духовної діяльності, результатами якої є також різні новітні перетворення та зміни в суспільстві й головне, щоб вони сприяли суспільному розвитку.

Творча особистість має власні бажання, орієнтації, цілі і належить до спільноти, вона орієнтується на норми та цінності, визначені у суспільстві. Можна простежити взаємозв’язок пізнавальних та моральних якостей у суб’єкта творчої діяльності. Кожна особистість має свої ціннісні орієнтації, які повинні включати відповідальність, свободу, творчий розвиток, а творча діяльність дає їй можливість отримувати нові якості, успадковувати культурні надбання попередників. Слід, відзначити, що у процесі діяльності людина змінює себе, постійно відбувається процес її культурної соціалізації. Особистість самостійно обирає свій шлях у житті, вона змінює світ навколо себе та творить свій власний, а набуті у процесі творчої діяльності нові якості, формують її індивідуальність.

Найбільш необхідними для самореалізації особистості та визначення її соціальної значущості є актуалізація таких її вмінь та здібностей, які б сприяли прийняттю нестандартних рішень, пошуку ефективних шляхів вирішення складних завдань. Таким чином, розвиток у людини творчих здатностей набуває всеохоплюючого значення, що зумовлено соціальними змінами в суспільному

житті. Перетворення реальності потребує самоорганізації особистості.

Розвинена самоорганізація властива творчій особистості, вона критично ставиться до результатів своєї діяльності, проводить адекватну самооцінку й має критичне ставлення до себе, вирізняється гнучкістю розуму та здатністю висувати оригінальні ідеї. У творчості відбувається розвиток особистості, а її творчий потенціал є “передумова для творчого процесу, з одного боку, та його результат – з іншого; творчий потенціал закладений в кожному, і це відкриває потенційні можливості для його розвитку” [4, с. 199]. У розкритті потенційних творчих можливостей людини відповідно, провідна роль належить діяльнісному фактору.

Однією з головних рис творчої особистості є цілеспрямованість. Цілеспрямована мотивація до творчості найповніше розкривається у діяльності, в результаті якої реалізуються такі якості особистості як організованість, наполегливість, працьовитість. Шляхом духовно-практичного освоєння дійсності особистість реалізує власні творчі плани і задуми. Бажання досягти поставленої мети, ще раз вказує на її цілеспрямовану діяльність. Інколи для реалізації оригінальних задумів, наприклад, в науковій діяльності, залучається велика кількість науковців, так відбувається реалізація наукових проєктів, програм; діячі культури і мистецтв стають засновниками нових мистецьких напрямів, шкіл, об'єднань. Це дає можливість творчим особистостям використовувати нові методи наукових пошуків та обирати різні засоби художнього самовираження.

Таким чином, спрямованість особистості як суб'єкта діяльності на творчість, результатом якої є корисний суспільний продукт зумовлює розвиток самої особистості, її індивідуальних якостей. Саморозвиток, самореалізація особистості, цілісність складових її індивідуальності є наслідком і умовою творчої діяльності, а вироблення соціально значущих цінностей сприяє підвищенню рівня соціальної зрілості особистості. Установка на новизну отриманих результатів зумовлює розвиток її творчих здібностей. Отже, можна говорити про взаємообумовленість творчої діяльності і самореалізації особистості у суспільстві.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Творчість одна з головних цінностей людського буття, вона є здатністю самовираження кожної особистості. Створюючи матеріальні та духовні цінності особистість реалізує себе у суспільстві.

У процесі життєдіяльності людина через різні соціальні практики змінює навколишній світ на умови та засоби свого саморозвитку, вона стверджує себе у світі, виступає суб'єктом різних видів діяльності. Через творчість особистість формує власну індивідуальність, вибудовує свій внутрішній, духовний світ.

Творчі здібності особистості є важливою передумовою творчої діяльності, але вони одночасно є і її результатом. Збагачення необмежених творчих можливостей особистості відбувається у творчості.

У творчості поєднуються особистість і суб'єкт діяльності. Діяльність має соціальну спрямованість від якої залежить особистісний зміст творчості. Завдяки діяльності особистість організовує простір свого буття у культурі.

Список використаних джерел:

1. *Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості* 2008, Збірник наукових праць, за ред. Моляко, ВО, Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, Т.12., Вип.5, Ч.І, 288 с.
2. Власенко, ФП 2013, ‘Творчість як умова розвитку особистості в інформаційному суспільстві’, *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, № 2, с. 4-7.

3. Волошук, ІС 2013, 'Структура і зміст творчого потенціалу особистості', *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, № 2, с. 8-13. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_2_4>. [22 Вересень 2022].
4. Карпенко, НА 2014, 'Психологічний зміст і структура творчого потенціалу особистості', *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія психологічна*, Вип. 1, с. 190-201.
5. Моляко, В 2007, 'Творчий потенціал людини як психологічна проблема', *Психологія і суспільство*, с. 6-10.
6. Новіков, БВ 2015, Про основний принцип дійсного гуманізму. Творчість у філософських вимірах, Київ: *ВК "Політехніка"*, 187 с.
7. Сисоєва, СО 2006, Основи педагогічної творчості, Київ: *Міленіум*, 344 с.
8. Сковорода Григорій 2005, Твори: У 2 т, Київ: *ТОВ Видавництво "Обереги"*, 2-е вид., Т. 2, 480 с.
9. *Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко* 2008, Київ: "Освіта України", 702 с.
10. Холоденко, ВО 2019, 'Творчий потенціал особистості: зміст, структура та передумови успішної реалізації у мистецькій освіті', *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти*, с. 22-28.
11. Шопенгауер, А 2003, Під завісою істини, Сімферополь: "Реноме", 490 с.

References:

1. *Aktualni problemy psykholohii: Problemy psykholohii tvorchosti (Actual problems of psychology: problems of psychology of creativity)* 2008, Zbirnyk naukovykh prats, za red. Moliako, VO, Zhytomyr: *Vyd-vo ZhDU im. I. Franka*, T.12., Vyp.5, Ch.I, 288 s.
2. Vlasenko, FP 2013, 'Tvorchist yak umova rozvytku osobystosti v informatsiinomu suspilstvi (Creativity as a condition of personality development in information society)', *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, № 2, s. 4-7.
3. Voloshchuk, IS 2013, 'Struktura i zmist tvorchoho potentsialu osobystosti (The structure and content of the creative potential of the individual)', *Osvita ta rozvytok obdarovanoi osobystosti*, № 2, s. 8-13. Dostupno: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Otros_2013_2_4>. [22 Veresen 2022].
4. Karpenko, NA 2014, 'Psykhlohichnyi zmist i struktura tvorchoho potentsialu osobystosti (Psychological content and structure of creative potential of personality)', *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seriiia psykholohichna*, Vyp. 1, s. 190-201.
5. Moliako, V 2007, 'Tvorchyi potentsial liudyny yak psykholohichna problema (The person's creative potential as a psychological problem)', *Psykholojiia i suspilstvo*, s. 6-10.
6. Novikov, BV 2015, Pro osnovnyi pryntsy diisnoho humanizmu. Tvorchist u filosofskykh vymirakh (About the basic principle of true humanism. Creativity in philosophical dimensions), Kyiv: *VK "Politekhnik"*, 187 s.
7. Sysoieva, SO 2006, Osnovy pedahohichnoi tvorchosti (Fundamentals of pedagogical creativity), Kyiv: *Milenium*, 344 s.
8. Skovoroda Hryhorii 2005, Tvory (Writings): U 2 t, Kyiv: *TOV Vydavnytstvo "Oberehy"*, 2-e vyd., T. 2, 480 s.
9. *Stratehii tvorchoi diialnosti: shkola V. O. Moliako (Strategies of creative activity: V. Molyako school)* 2008, Kyiv: "Osvita Ukrainy", 702 s.
10. Kholodenko, VO 2019, 'Tvorchyi potentsial osobystosti: zmist, struktura ta peredumovy uspishnoi realizatsii u mystetskii osviti (Creative potential of personality: content, structure and prerequisites for successful implementation in art education)', *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Dragomanova. Seriiia 14. Teoriiia i metodyka mystetskoi osvity*, s. 22-28.
11. Shopenhauer, A 2003, Pid zavisoiu istyny, (Under the curtain of truth), Simferopol: "Renome", 490 s.